

סוגיא דטוחן

ע"ד ב'

א] גמ' - א"ר פפא האי מאן דפריס סילקא חייב משום טוחן. ומצינו כמה דיעות בראשונים בזה -

א) ע"י ברש"י דפ"י דפריס סילקי היינו דחתכו דק, ומבואר דשייך טחינה באוכל, וע"י לשון רש"י קכ"ח א' דגרס בגמ' דפריס סילקא דמי לטוחן, ומשמע מלשוננו דהוי דרבנן, אולם ע"י ב"י שכ"א ס"ט דנקט דכוונתו דחייב אלא דיש חילוק בין יד לכלי, ע"ש, [וצע"ג דבב"י סי' תרי"א הק' על הטור דהביא מרש"י דטוחן הוא דוקא בסכין דאינו יודע היכן רש"י כתב כן, והרי הכא ביאר כן להדי' בדברי רש"י הנ"ל], וע"ע להלן בדברי רש"י בסוגיא דחלתא.

ב) ע"י בתוס' דכתבו דדוקא בסילקא שייך טחינה אבל שאר אוכלין שרי, וע"י בתוס' הרא"ש דביאר דשאני סילקא דדרכה בכך, ולכא' כוונתו דאעפ"י דחזי לאכילה, מ"מ כיון דדרכו בהכי, חשיב כמתקנו לאכילה, וע"י בתרוה"ד סי' נ"ו דבתחילה ביאר סברת תוס' כסברת תוס' הרא"ש, ובסוף התשו' ביאר דסברת תוס' דכיון דאי בעי אוכלו שלם בלא טחינה, לא שייך בזה דין טוחן, ועיקר הסברא מבואר בריטב"א בשם ר"י, וכן הביא בכס"מ פ"ז משבת ה"ה מהרמ"ך, וע"י עוד להלן סק"ב בדברי תוס'.

ג) ע"י ברא"ש דתמה על רש"י דודאי ליכא דין טוחן באוכל אעפ"י שחתכו דק, ולכך פ"י דפריס סילקא היינו קמח הדקלים, [אולם רוב הראשונים פ"י דזה כוונת הגמ' בסלית סילתין], ומוכח מהרא"ש דאעפ"י דמבואר בברכות ל"ח ב' דאין דרך לאכול סילקא חי, [ומה"ט כשהוא חי ברכתו שהכל וכשהוא מבושל ברכתו אדמה], וכן הרי דרך לחותכו, מ"מ אין בו דין טוחן, וע"י בב"י סוף סעיף ט' דנקט דליכא אף איסור דרבנן בטחינת אוכלים.

ד) ע"י בש"י לר"ן בשם הרא"ה ובתוס' רי"ד קכ"ח א' דבארו דשאני סילקא דמחוסר בישול, ומשמע מלשונם דאף באופן דליכא צורך בטחינה בשביל הבישול, מ"מ כיון דקודם הבישול אינו ראוי לאכילה, כל תיקון יש לו שם של הכשר הדבר, ורק באופן דאינו צריך עוד הכשר חשיב כתיקון אכילתו, [והנה בר"ן בתחילה כשהביא דברי הרא"ה כתב דמה"ט מותר לפרר את הפת כיון דאינו מחוסר הכשר, ובסו"ד כתב דיש מחמירין שלא לפורר פת לתינוק כיון דהוא מחוסר הכשר, וע"כ צ"ל דס"ל כמו דיתבאר להלן מהכס"מ דתלוי בדעתו, וכיון דבקטנים עדיין צריך לבשלו נידון כמחוסר תיקון], וע"י בריטב"א דכתב באופ"א קצת דיש חילוק אם הוא ראוי לאכול חי או לא, וכן מבואר בכס"מ פ"ז משבת ה"ה בשם הרמ"ך.

ה) ע"י ברמב"ם פ"ז ה"ה דכתב "המחתך את הירק מעט לבשלו", ובפכ"א הל' י"ח כתב "המחתך את הירק דק דק כדי לבשלו הרי"ז תולדת טוחן" וע"י בכס"מ דמסתפק האם כוונת הרמב"ם דבעי' דוקא דבר דראוי לאכול חי, או דתלוי בדעתו דאעפ"י דנאכל חי, מ"מ כל דחתכו דק בשביל הבישול חייב, ומשמע דהא גופא דהחיתוך הוא צורך הבישול גורם דהחיתוך הוי מלאכה, וע"י פ"ח הט"ו דלא הזכיר הרמב"ם ע"מ לבשלו, וע"י ט"ז סי' שכ"ד סק"ה דעמד בזה, ע"ש, ובמשב"ז שם כתב דמדברי הב"י משמע דגרס ברמב"ם גם הכא דטוחן ע"מ לבשלו.

ו) ע"י בהגהות מיימוני פכ"א משבת הי"ח אות ע' דדעת הרשב"ם והיראים דיש איסור טוחן בכל האוכלים וסילקא לאו דוקא.

ב] ע"י בתוס' דכתבו דרק בסילקא שייך טוחן ולא בשאר אוכלין, ולא נתבאר אם כוונתם לאפוקי שאר פירות וירקות, או לאפוקי אוכלין, וע"י בהג"א דכוונתם לאפוקי שאר ירקות, וכן מבואר בב"י, אולם בשלט"ג משמע דכוונתם לאפוקי בשר ופת, וכן נטה החזו"א סי' נ"ז.

ובתוס' קי"ד ב' ד"ה אלא וד"ה לעולם דהק' מ"ש קניבת ירק מפריס סילקא, ומבואר דשייך טוחן בכל הירקות, [ויל"ע לפי"מ דביאר במ"ב תרי"א ס"ק ז' דנידון כלאלתר, הרי ע"כ דתוס' פליגי ל הרשב"א דשרי טחינה לאלתר], וע"י ב"י

סעיף ט' דמשמע מלשוננו דבאמת הוא ב' ש' בתוס', ומצינו בזה ב' תי' - א) עי' בראש יוסף דיישב דתוס' הכא חלקו דשאני סילקא דמחוסר בישול והטחינה נעשה לצורך הבישול, אבל ירקות שראוי לאוכלם חיים ליכא איסור טחינה, ותוס' שם מיירי בירקות דאינם נאכלים חיים. ב) בנשמת אדם כלל י"ז סק"ג יישב דבטחינה לדק מאוד גם בשאר ירקות אסור, ובטחינה לחתיכות גדולות ליכא איסור רק בסילקא, וע"ש דביאר כן בדעת המל"מ פ"א מחמץ ומצה ה"ג. ועי' בכס"מ פ"ז ה"ה דהביא דהרמ"ך הק' על הרמב"ם דהו"ל לפרש דכ"ז בירק שאינו נאכל חי, אבל בנאכל חי ודאי שרי דומיא דקניבת ירק, אולם עי' במ"מ פ"א משביתת עשור ה"ג דכתב דודאי מיירי שלא חתכו דק, דאל"כ הוי טוחן, וא"כ ליכא הכרח לחילוקו של הרמ"ך.

ג) עי' בר"ח דפי' דפרים סילקא דעביד כעין כתישה, ומשמע לכאור' דחותך דק לא חשיב טוחן, ורק טוחן חיטים ועשאו קמח חשיב טוחן, או כותש ירק דדמי לקמח, אולם צ"ב דלהלן בסוגיא דחלתא ביאר ר"ח דכיון דדקדק הקנים חייב משום טוחן, ומבואר דחותך דבר דק חשיב טוחן, וצ"ב א"כ מדוע הוצרך באוכלים לבאר דמיירי בכותש, הרי חותך דק נמי חשיב טוחן, ועי' באג"ט טוחן סק"ז דתי' דשאני סילקא דכל שטוחנו יותר הוא טוב יותר, ולכך אינו נחשב לטוחן רק בכתישה, אבל בקנים אם ידוכו אינם ראויים לחלתא ולכך דקדוקם זהו טחינתם, וע"ע בתורת רפאל הל' שבת סי' ל"א מה דדחק בזה.

וי"ל עוד דס"ל לר"ח דשאני ירק דגם לפני החיתוך היה ראוי לאכילה, ורק בכותש דנעשה דבר חדש הוי טוחן, וכן בחלתא כיון דע"י הטחינה נוצר כלי חשיב טוחן, אבל בירק שחתכו דק כיון דהיה ראוי קודם החיתוך ליכא דין טוחן. ד] והנה מבואר בדף קמ"א א' דאסור לשחוק פלפלין אלא בשינוי, וצ"ע על השיטות דליכא טחינה באוכלים, וי"ל דבהא כו"ע מודו כיון דאינו ראוי כלל לשימוש רק ע"י טחינתו, וזהו כל שימוש, בהא כו"ע מודו דיש דין טוחן. עוד יל"ע דהנה הראשונים הביאו מהירושלמי דשחיקת שום הוי טוחן, וקשה הרי לפי הרא"ש ליכא כלל דין טוחן באוכלים, וכן קשה על הרא"ה דהא מבואר בברכות ל"ח ב' דשום חי ברכתו בפ"א וכשהוא שלוק שהכל, כיון דדרך לאוכלו חי, ובשו"ת הרשב"א ח"ד סי' ע"ה הק' על הרמב"ם דמוכח מהירושלמי דגם בירק שנאכל חי יש בו דין טוחן, ועי' אגלי טל טוחן ס"ק י"ז אות ד' ח' י"א, [ועי' פמ"ג שכ"א משב"ז סק"י דצייד דתבלין אין לו שם אוכל, כיון דהוא רק בשביל טעם לתבשיל, ובכה"ג ליכא היתר דלאלתר].

והנה על דברי הרמב"ם והר"ן יש ליישב דהנה מבואר שם בירושלמי דאסור לקלוף שום משום בורר, ועי' ב"י סוף סי' שכ"א דהביא דאין ללמוד מזה דאסור לקלוף שומין דהתם מיירי בקולף לאח"ז, ועי' בהגהות מרדכי פרק חבית דכתב דהתם מיירי דקולף את השום לעשות בהם עיסה, אבל ברוצה לאכול שרי בקילוף, וא"כ י"ל עפ"י דברי הכס"מ דתלוי בדעתו לשם מה הוא טוחן, דאם טוחנו לבישול חייב, ואם לאו פטור, אולם כ"ז תי' על דברי הר"ן, אבל על הרא"ש עדיין צ"ע, [ועי' בחזו"א דהוכיח דע"כ הירושלמי מיירי באינו טוחנו לבישול, וצ"ע].

והנה הראשונים הביאו מהתוספתא דאין מרסקין דבילה וגרורות וחרובין לפני הזקנים, וקשה על הרא"ש והר"ן דהא דבילה וכו' לא בעו בישול, ועי' חזו"א סי' נ"ז [ד"ה אמנם וד"ה ואמנם] דיישב דודאי הרא"ש מודה בריסוק דאסור אף באוכלים, כיון דאינו נחשב כצורת אכילה, ועוד צידד דלגבי זקנים דאינם יכולים לאכול בלא טחינה נידון כא"א לאוכלו בלא טחינה, ע"ש, [וכן י"ל בדעת הר"ן, דמודה דריסוק אסור אף בראוי לאכילה בלא בישול, כיון דאינו נחשב כמתעסק באוכל, ורק חיתוך נידון כהתעסקות באוכל], ולפי"ז יישב נמי דינא דהירושלמי לגבי שום, דשום במדוכה חשיב כשחיקה כיון דהוא משתנה לגמרי לצורה אחרת, וכו"ע מודו דאסור, וכע"ז תי' באג"ט שם.

גמ' - אמר רב מנשה האי מאן דסלית סילתי חייב משום טוחן. ומצינו בזה כמה דיעות בראשונים - א) ברש"י מבאר דמבקע עצים ועושה מהם עצים דקים להבעיר אש, וכן הביאו הרשב"א והר"ן בביצה ל"א א' בשם תוס', וכ"כ הרא"ש

שם, ועי' ברש"י ד"ה חייב י"א דכתב דחייב אף בעושה מחתיכה אחת שתיים או שלש, וסיים דדמי לסלית סילתי, אולם עי' בתוס' רי"ד ביצה ל"א ב' בסו"ד, ובט"ז סי' תקא ס"ק ב בדעת הרא"ש בביצה שם, דכתבו דאינו חייב אלא בעושה אותם קסמים דקים כדי להאחזי בהם את האור, ועי' מג"א שי"ד ס"ק י"ד דחתיכות גדולות אסור לבוקעם משום עובדין דחול. ב) עי' בר"ח וברי"ף דפי' דמיירי בעצי דקלים שהם עומדים נימים נימים וכשמפרקים אותם הנימים יוצא מביניהם קמח דק, ולכך נחשב כטוחן, ועי' באו"ז דכתב דלשיטה זו מחתך עצים להבעיר אש אינו חייב משום טוחן, שאין טחינה אלא בטוחן דק, ואין דרך לטחון כן לצורך האש, אולם עי' באג"ט סק"ח דנקט דחייב, [ועי' בשביתת השבת טוחן אות ב' דמ"מ בחותך קנים לכוורת, כו"ע מודו דיש דין טוחן, כיון דאי אפשר לעשותה בלא החיתוך, משא"כ בחוך להבערה דאפשר להבעירו גם קודם החיתוך], ועי' במאירי דתמה דהרי הקמח כנוס בתוך העץ ואין הוא טוחנו, ואין זה אלא כשובר חבית מלאה קמח, ועוד שאין חיוב טחינה אלא כשצריך לאותה טחינה, וזה כשמפרקו אין צריך לאותו קמח. ג) עי' ברמב"ם פ"ח משבת ה"ט ובפה"מ פ"ז מ"א דנוסר עצים ליהנות מנסורת שלהם, וכע"ז כתב הר"ן בשם י"א, ועי' בלח"מ דה"ה אם דעתו ליהנות מן העצים שיהיו מנוסרים, אף על פי שאין דעתו ליהנות מהנסורת, כיון דלדעת הרמב"ם חייבים על מלאכה שאצל"ג, משא"כ אם אין דעתו ליהנות לא מהעצים ולא מהנסורת, פטור מדין מקלקל, אולם עי' בר"ן דאם אין דעתו ליהנות אלא מן העצים המנוסרים אינו חייב משום טוחן, אלא משום מחתך.

גמ' - אמר אביי האי מאן דעבד חלתא חייב י"א חטאות. עי' ברש"י דכתב "עשאן דקות מאחת שתיים או שלש הרי"ז טוחן" ותמוה דהא רש"י ביאר לעיל גבי פרים סילקא דטוחן דק דק, ומבואר דאינו חייב על חתיכות גדולות ואמאי כתב הכא דחייב, ועי' או"ז.

ועי' במנח"ש ח"א סי' צ"א ס"ק י"ג דיישב דיסוד דין טוחן הוא דחותך עד שמגיע לכדי שאפשר לאוכלו בלא עוד חיתוך, אבל אם בעי' עוד חיתוך כדי להכשירו לאכילה, אינו נחשב לטוחן, ולכך בקנים כיון דע"י דחתם לג' חתיכות כבר ראויים לעשיית החלתא חייב משום טוחן, משא"כ בירקות דאילו לא יחתוך דק דק עדיין יצטרך לטוחנם בפיו, ואינו חייב אלא באופן דיוכל לכולעם כמו שהם, ולמד מזה דשיעור דק דק היינו שלא יצטרך ללעוס בשעת האכילה, [וע"ע במנחת שלמה ביצה ל"א א' דיישב בזה מדוע אסור לבקע עצים אפילו שזה לא ממש קטן, ואילו לגבי אוכלים מותר לחתוך אם זה לא ממש דק, ותי' דשאני אוכלים דעדיין צריך לטוחנו בפיו, ע"ש], וצ"ע דביראים ובכ"י כתבו דלא נודע שיעורו.

ועי' אגרות משה ח"ד סי' ע"ד טוחן אות ג' דחילק באופ"א דבקנים זהו חיתוכם הראוי להם, דהא טחינה יותר דק אינו ראוי לכלום, אבל גבי אוכלין אין על החיתוך שם טוחן כשחותך לכמה חתיכות, דאדרבא זהו צורת האכילה.

רש"י ד"ה חייב י"א - בירר יפות הרי"ז בורר. עי' נשמ"א בורר סוף סק"ג דתמה דהא אוכל מתוך פסולת שרי ביד, ועי' האיר יוסף סי' י"ט דלכאור' כה"ג נידון כלאח"ז, ודומה לבורר סכין לחתוך אוכל בשביל אח"ז, דמסתבר דהוי בורר לאח"ז, כיון דאינו משתמש בו השתא, ויש לפלפל בזה.

א) גמ' - ואי חייטיה לפומיה חייב שלש עשרה חטאות. עי' ברש"י דהביא די"מ דקודח בעץ, ודחה דהוי מלאכה שאצל"ג, ועי' בשיטה לר"ן דהק' לפי שיטתם אמאי מסתת אבן אינו חייב משום טוחן, ותי' דמיירי שצריך לנסורת, ועי' ברמב"ם פ"ח ה"ט דכתב דהנוסר עצים ליהנות מהנסורת חייב, וקשה הרי דעת הרמב"ם דמלאכה שאצל"ג חייב,

ועי' בלח"מ דכוונת הרמב"ם דאל"כ הוי מקלקל, ובנשמת אדם כלל י"ז ס"ק ד' ביאר דכוונת הרמב"ם לאשמועי' דבחתך כדי לבשל שיעורו כגרוגרת ובצריך לנעורת שיעורו בכ"ש.

(ב) והנה מבואר בטור סי' ש"ב ס"ז בשם רבינו פרץ דאסור לגר טיט יבש מבגדו משום טוחן כיון דהוי מלאכה שאצל"ג, וכן נקט במג"א שם ס"ק ט"ז, אולם עי' בט"ז סוף סק"ו דחולק דכל שאינו צריך לו מותר, ובפשוטו פליגי אם יסוד דין טוחן הוא עצם מעשה הטחינה, וממילא באין צריך פטור אבל אסור, או דכל דין טוחן הוא יצירת דבר מכח הטחינה, וכל שאינו צריך לו הוי ריעותא במהות המלאכה. ועי' אגלי טל טוחן ס"ק י דכתב לחלק בזה בין דש לטוחן, ועי' בגר"ז שם סעיף י"ז דאף לט"ז אסור מדרבנן.

טחינה לאלתר

(א) בשו"ת הרשב"א ח"ד סי' ע"ה כתב דמותר לטחון דק לאלתר, ולא אסרו אלא לכו ביום, דומיא דבורר שרי לאלתר ואסור לאח"ז, ועי' בשל"ט"ג דתמה על הרשב"א דאינו ענין לבורר, ולא נתבאר מה החילוק בין ב' הקו' ע"ש היטב. ועי' בריב"ש סי' קפ"ד דדן אם מותר לפורר גבינה קשה במורג חרוץ, וכתב דאף הרשב"א לא התיר לחתוך ירקות דק דק אלא בכלי דאינו מיוחד לטחינה, אבל בכלי שמיוחד לטחינה הרי"ז דומיא דבורר דאסור בנו"כ, ונפסק בשו"ע שכ"א י'.

(ב) והנה מבואר בתוספתא בביצה "אין מרסקין דבלה וגרוגרות וחרובין לפני הזקנים בשבת אבל מרסק הוא ביד של סכין ובעץ הפרור ואינו חושש" וברמ"א כתב בסעיף י"ב דאסור לחתוך גרוגרות וחרובין לפני הזקנים, ועי' מג"א ס"ק י"ד דהק' דבתוספתא קתני אין מרסקין ולא דאין מחתכין, ואין לומר דמרסק היינו חותך, דאיך אפשר לחתוך ביד של סכין, ולכך הוכיח דמרסק היינו כותש בקורה, וסיים המג"א דמ"מ נ"ל דינו של הרמ"א נכון דאסור לחתוך גרוגרות כיון דהוא גדו"ק, ומ"מ לפני מי שיכול ללעוס מותר, עכתו"ד, ודבריו תמוהין דהא כבר נפסק בריש הסעיף דאסור לחתוך שום ירק ומדוע שיהא מותר לפני הזקנים, ועי' חזו"א סי' נ"ז [ד"ה והנה המ"א] דכתב דכוונת המ"א דלשון הברייתא דלפני הזקנים משמע לאלתר וא"כ מבואר דליכא היתר דלאלתר בטוחן, והרי הרמ"א פסק בהמשך דבריו כהרשב"א, וע"כ דיש חילוק בין חיתוך לריסוק, וא"כ קשה איך כתב הרמ"א דאסור לחתוך לפני הזקנים, ועי' סיים המ"א דהדין אמת כיון דכל מה דקיי"ל כהרשב"א דשרי טוחן לאלתר הוא רק בראוי לאכילה, וכדביאר בתרוה"ד לענין תנאי דגדו"ק, אבל בפני זקנים דאינו ראוי לאכילה, אסור אף לאלתר, אבל לפני שיכול ללעוס כך שרי רק לאלתר, ומכח זה פסק החזו"א דאסור לחתוך בננות לתינוק בשבת רק בשינוי, וע"ש דנדחק לפרש לפי"ז דסיום דברי הרמ"א דכ"ז במניח קאי על תחילת דברי השו"ע, וע"ע מכתבי החזו"א בזה בספר פסקים וכתבים, אולם עי' בפמ"ג דכתב להדי' דחילוקו של המ"א בין זקן למי שיכול לאכול קאי על לאח"ז, אבל לאלתר ודאי שרי לכו"ע, וזה דלא כביאור החזו"א.

(ג) והנה במשכנ"י סי' ק"ד תמה על הרשב"א מהתוספתא הנ"ל אמאי אסור לחתוך בסכין לפני הזקנים, הא שרי טוחן לאלתר, והוסיף דאין לומר דהכוונה לאיסור טרחה באוכלין, דא"כ מה החילוק בין יד לכלי, ועי' בחזו"א סי' נ"ז [ד"ה ולהאמור] דכתב דע"כ אינו משום טרחה, דהא קיי"ל דאשוויי אוכל שרי אף לבהמה וטרחה ודאי שרי לאדם, ומכח זה הוכיח החזו"א ליסודו דיש חילוק בין חותק דק דחשיב עדיין כדרך אכילה, למרסק דנוצר דבר חדש דאי"ז נידון כדרך אכילה אלא תיקון המאכל בצורה חדשה.

והק' החזו"א דהא מבואר בדף קנ"ה א' דמעיקר הדין שרי לרסק שחת וחרובין לפני בהמה, ותי' דהתם מיירי בחתיכות גדולות או דאינם מתרסקין, אלא נעשים רכיין ואי"ז טחינה.

ד) אולם באמת דבביאור הגר"א כתב דמקור דברי הרשב"א דשרי לאלתר הוא מהגמ' בדף קנ"ה דמעיקר הדין לרסק שחת וחרובין לפני בהמה, והנה הגר"א בתחילת דברי הרמ"א כתב לדחות קו' המ"א על הרמ"א דשינה לשון התוספתא וכתב דאין מחתכין, דהא מבואר ברש"י קנ"ה א' על מתני' דאין מרסקין שחת דהינו אין מחתכין, וקשה דא"כ תקשי ממנ"פ, דאם כוונת הגמ' בדף קנ"ה א' דוקא לריסוק, הרי מוכח מהתם נמי דשרי ריסוק לאלתר, ואמאי אסור לרסק בפני הזקנים, ואי נימא דמרסק היינו מחתך, הרי ה"ה דלשון התוספתא דאין מרסקין נמי מתפרש אף לחיתוך, ואסור אף לאלתר, ואף דבפמ"ג שכ"א א"א י"ד נקט דלפני הזקנים היינו לאח"ז, כיון דלאלתר מותר, אולם לכאור' כמו דדייק הגר"א מלשון אין מרסקין לפני הבהמה דהיינו לאלתר, ה"נ לישנא דלפני הזקנים היינו לאלתר, וצ"ע בכ"ז.

ה) והנה מבואר בביצה ז' ב' דכותש רגבי אדמה חייב משום טוחן, אעפ"י דצריך לאדמה כדי לכסות הדם, וכן מבואר בפסחים מ"ז ב', ולדברי הרשב"א אמאי לא שרי הא הוי טוחן לצורך שימוש לאלתר, וע"כ דהרשב"א מודה דאסור לכתוש.

אולם עי' במל"מ פ"א מחו"מ ה"ג [ציינו רע"א בגליון הרמב"ם פכ"א משבת הי"ח], דכתב דלפי הרשב"א דכל ההיתר של פירור לחם הוא רק לאלתר, דאסור לפורר חמץ בשבת פסח לצורך ביעור כיון דהוי טוחן, וצ"ע אמאי לא חשיב כצורך לאלתר.

ו) ועי' ברכ"י שכ"א א' דהביא משו"ת בית יהודה דמותר לטחון הדס כדי להריח בו לאלתר, ובאג"ט ס"ק כ"ז חולק דלא התיר הרשב"א אלא באוכלין דנחשב כתחילת מעשה אכילה, והוכיח כן מהא דמבואר בגמ' בביצה הנ"ל דאסור לכתוש לצורך כיסוי הדם, וכן הוכיח מהא דמבואר בתוס' קל"ג א' דאם לא שחק סימנים מער"ש בשביל המילה שוחק בפיו, ושרי מחמת דהוי שינוי במלאכה, ומוכח דלא שרי טוחן לצורך שימוש לאלתר, ולדברי החזו"א יש לדחות דכותש גרע.

א) עי' תרוה"ד סי' נ"ו דדן האם מותר לחתוך בשר צלי שקשה ללעיסה למי שאינו יכול ללעוס יפה בשיניו, וע"ש דהאריך דנחלקו הראשונים אם יש איסור טחינה באוכלין, וכתב דבבשר כו"ע מודו כיון דאין גידולו מהארץ, אולם כתב דזה תלוי בפלוגתא דאביי ורבא לגבי מעמר, אולם הוסיף דאין להתיר לחתוך בשר חי לעופות, דכיון דאינו ראוי אלא לכוס אסור בטחינה, דע"כ לא התירו תוס' טחינה באוכלין אלא באופן דראוי לאכול חי כשהוא שלם, אבל בשר צלי דראוי לרוב בני האדם בלא חיתוך שרי נמי למי שקשה לו הלעיסה, ועי' בשלטי גבורים דתמה עליו דבשר חשיב גדו"ק, כמבואר בעירובין כ"ז ב', ועי' אג"ט ס"ק י"ז אות ז' דתמה דבתוס' ע"ג ב' ד"ה מפרק מבואר דלגבי מלאכות שבת לא חשיב גדו"ק.

ב) וצ"ב אמאי לא שרי לחתוך בשר חי לעופות מפני דאינו גדולי קרקע, ובפשוטו צ"ל דבתחילה לא התיר התרוה"ד בשר צלי רק מחמת טעמא דאינו גדולי קרקע, אלא הוא רק בצירוף הא דבלא"ה יש שיטות דליכא טחינה באוכלין, דכיון דליכא טוחן באוכלין, בהא כו"ע מודו דאין טחינה רק בגדו"ק, וכיון דביאר דטעמא דתוס' משום דראוי לאכול חי בלא טחינה, ממילא בבשר חי דאינו ראוי לאכילה, כו"ע מודו דיש איסור טחינה, ולא שייך להתיר מחמת דאינו גדולי קרקע, דהא רבא ס"ל דיש מעמר אף בדבר דאינו גדולי קרקע, וה"ה דיש טוחן אף בדבר שאינו גדולי קרקע, ועי' בשו"ת רע"א ח"א סי' כ' דכן נראה דנקט בכוונת התרוה"ד, וע"ש דלמה מזה לזורה בדבר שאינו גדו"ק, [וע"ש ברע"א דהוכיח ממלח דעכ"פ אסור מדרבנן, וכן נקט בפמ"ג שכ"א משב"ז סק"י].

ג) והנה בתרוה"ד כתב בסו"ד עוד טעם לאסור טחינת בשר חי לעופות כיון דמשוי ליה אוכל או דהוי טרחה, וברמ"א שכ"א ט' כתב דאסור לחתוך בשר חי לפני העופות "דהואיל ואינן יכולין לאכלו בלא חתוך קמשוי ליה אוכל", ועי'

במחה"ש ס"ק י"א ובפמ"ג א"א י' דכוונתו לטעם א' של התרוה"ד, וביאר בתו"ש שכ"א ס"ק י"ז דכתב הרמ"א לטעם ב' דהתרוה"ד, והשמיט לטעם הראשון דכיון דקיי"ל דאין מעמר רק בגדולי קרקע, בע"כ דאף טוחן ליכא אלא בגדולי קרקע, וממילא ע"כ טעם האיסור בבשר חי הוא רק מטעם טרחה, אולם עי' מ"ב ס"ק ל"ג דביאר דכוונתו כטעמא קמט דתרוה"ד, וצ"ע.

(ד) והנה בריב"ש סי' קפ"ד כתב לדון אם יש איסור טוחן בגבינה, והק' בתו"ש הרי גבינה אינו גידולי קרקע, ובע"כ דפליג על התרוה"ד, וא"כ קשה איך פסק השו"ע בסעיף ט' וסעיף י' לתרויהו.

ולכאור' י"ל דהנה נתבאר לעיל דאיכא גוונא כמו שומין דכו"ע מודו דיש דין טוחן, כיון דנשתנה הגוף לצורה אחרת, וי"ל דה"נ גבינה הוי כטחינה גמורה ולכו"ע יש טחינה באוכלין, וכיון דכ"ד התרוה"ד הוא רק בצירוף השיטות דאין טחינה באוכלין, ממילא בגבינה דכו"ע שרו, ליכא היתר דאין גדולו מהארץ.

(ה) ובעיקר מה דנתבאר דכוונת התרוה"ד דיש לצרף ב' דיעות לקולא, מצינו בכמה אחרונים דבארו דהוא סברא דכה"ג קיל טפי איסור טוחן, ואינו סברא בכה"ת - א) עי' במחה"ש סק"י דכתב לבאר דהא דכתב התרוה"ד דאיסור לחתוך בשר חי משום דאינו נאכל בלא חיתוך, לא קאי על השיטות דליכא איסור טוחן באוכלים, דכה"ג מודו, אלא קאי על השיטות דאין טחינה אלא בגדו"ק, וע"ז כתב התרוה"ד דהיכא דאינו ראוי בלא טחינה כו"ע מודו דיש טחינה גם באינו גדו"ק. ב) עי' בתו"ש שכ"א ס"ק י"ז דהק' על תרוה"ד דהא מבואר בחביתא דיש דין טוחן בעפר, והרי לענין סכך מבואר ברמ"א תר"ט דאין מסככין בעפר כיון דאינו גדו"ק, [ועי' אגלי טל דש סק"ז], ועי' בנשמת אדם כלל י"ז סק"ב דהאריך ליישב דכוונת התרוה"ד דודאי כל שעיקר המלאכה נעשית אף שלא בגדו"ק, ליכא ריעותא בדבר שאינו גדו"ק, אבל היכא דאינו ממש כצורת המלאכה, כמו מחתך דק דק, שהרי עיקר צורת המלאכה הוא בטחינת חטים לקמח, ובזה יש לדון דשרי מחמת דאינו גדו"ק, ולכך בבשר חי דזהו דרכו, דא"א לאכול בלא החיתוך חייב אף שאינו גדו"ק. ג) עי' בחזו"א סו"ס נ"ז דביאר דהא דכתב התרוה"ד דבעי' גדו"ק אינו טעם בפנ"ע אלא הוא רק לחזק את הסברא דליכא טוחן באוכלים, דלא שייך באוכל שאינו גדו"ק שם טוחן, אלא דלפי"ז נמצא דלפי מה דיסד הזחור"א דבכותש יש דין טוחן באוכל, נמצא דלא שייך בכותש היתר דאינו גדו"ק, וצ"ע בזה.

טוחן אחר טוחן.

(א) עי' ביראים דהביא בשם רבינו יוסף ורשב"ם, וכן הביא בהגהות מיימוני פכ"א משבת ס"ק ע' ובר"ן בסוגיין דאף אי נימא דיש טחינה באוכלין מ"מ מותר לפרר לחם כיון דאין טוחן אחר טוחן, ועי' בעה"מ פסחים סופ"ג שאין במפרר חמץ משום מלאכה דאורייתא, ונפסק ברמ"א בשו"ע שכ"א י"ב, ובסי' תק"ד סעיף גג' פסק דמטעם זה מותר לטחון מצה ביו"ט.

(ב) ועי' ביאור הגר"א דדימה זאת להא דמבואר בתוספתא דאין בישול אחר בישול.

אולם בחזו"א סי' נ"ז ד"ה ולשון ביאר דאין טוחן אלא בהפרדה של חיבור טבעי אבל הפרדה של חיבורי בני אדם אינו בכלל טוחן, אפי' בחיבור דבר שלא נטחן מעולם, אלא בא לעולם מפורד, ועי' אגלי טל טוחן ס"ק כא ודש ס"ק ז' אות י"א דביאר דס"ל דאין טחינה אלא בגידולי קרקע, וכיון שמשעה שנתלשו מן הקרקע היו טחונים, שוב אין בהם חיוב משום גידולי קרקע.

(ג) אולם מדברי הרשב"א בתשו' דנראה מדבריו שיש טוחן אחר טוחן, ולא התירו לפרר לחם לפני התרנגולים אלא כדי להאכילם לאלתר, ובשיטה לר"ן הביא מהר"א דמותר לפרר לחם לפי שראוי לאכילה כמו שהוא ואינו מחוסר הכשר אחר. וכתב הר"ן דלפי"ז אסור לפרר פת לתינוק שאינו יכול לאכול בלא פירור, לפי שהוא מחוסר הכשר אחר.

ועי' ברמ"א סי' שכ"א ס"ח דמה"ט מותר לטחון את המלח, אולם יש חילוק בין מלח גס למלח דק, וכן לענין סוכר כמבואר במ"ב סק"ל.

(ד) ועי' סי' ש"ב ס"ז דאסור לשחוק טיט יבש שעל בגדו משום טוחן, והק' רע"א הרי אין טוחן אחר טוחן, ומשמע מדבריו דיש חילוק בין אוכלין לטיט.

ובאגלי טל טוחן ס"ק כ"א כתב דדוקא בגידולי קרקע אמרי' כיון שהיו טחונים אין בהם דין גידולי קרקע, משא"כ בעפר אעפ"י שהיו טחונים קודם לא נתבטל מהם שם קרקע, וע"ע ועי' פמ"ג שכא א"א ס"ק י"ב.